

Öz Liderlik ve Mutluluk Arasındaki İlişkinin Öğretmen Algılarına Göre İncelenmesi

Mustafa FİDAN^a

Öz

Bu araştırmada öğretmen görüşlerine göre öz liderlik ile mutluluk arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya Ankara ilinde yer alan okullarda görev yapan 173 öğretmen katılmıştır. Araştırmada veri toplamak amacıyla “Yenilenmiş Öz Liderlik Ölçeği-YÖLÖ” ile “Oxford Mutluluk Ölçeği Kısa Formu-OMÖ-KF” kullanılmıştır. Veriler aritmetik ortalama, Pearson korelasyon analizi ve çoklu regresyon analizi ile incelenmiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların öz liderlik ve mutluluklarının yüksek olduğu gözlenmiştir. Yapılan korelasyon analizi, öz liderlik alt boyutları ile mutluluk arasında orta ve yüksek düzeyde ilişkiler olduğunu ortaya çıkarmıştır. Regresyon analizi sonuçları ise öğretmenlerin mutluluklarında öz liderliğin önemli bir etmen olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Öz Liderlik, Mutluluk, Öğretmen

An examining the relationship between self leadership and happiness based on the perceptions of teachers

Abstract

In the present study, the relationship between self-leadership and happiness were examined based on the teachers' views. 173 teachers working in Ankara province participated in the study. Data were gathered using “Revised Self-Leadership Scale-RSLS” and “Oxford Happiness Questionnaire short form-OHQ-SF”. Data were analyzed with descriptive statistics including arithmetical mean, Pearson correlation, and multiple regressions. In the end, it was seen that participants' self-leadership and happiness are high. Pearson correlation results revealed that there are moderate and high level of relationships between the sub-dimensions of self-leadership and happiness. Regression analysis indicated that self-leadership are the main factors on happiness of teachers.

Keywords: Self-leadership, Happiness, Teacher

^a Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, Türkiye ORCID:0000-0002-2900-7631 gfidanmustafa@gmail.com

Atıf: Fidan, M., (2020). Öz liderlik ve mutluluk arasındaki ilişkinin öğretmen algılarına göre incelenmesi, *İZÜ Eğitim Dergisi*, 2(4) 222-235. DOI: 10.46423/izujed.761595

Extended Abstract

Introduction

It is important that teachers are supported in the context of their new roles and responsibilities, invested in their self-efficacy and empowered against change (Anderson Garrison, 1998). New generation education will be possible with new generation teachers who have transformation genes and have been able to activate them (Yavuz, 2016). The new generation of teachers must develop themselves in order to continue their role of facilitating learning in others in changing conditions (Keller, 1968).

All other competencies of the teacher are linked to their individual characteristics (Korthagen, 2017). Therefore, it is related to the individual characteristics of the teacher in the context of both adapting to and directing change (Kokkinos, 2007). In studies conducted in this context, it is seen that the self-efficacy perceptions and individual characteristics of the new generation teachers positively affect their teaching performance (Klassen & Tze, 2014).

Happiness is often considered the ultimate goal of life and is a common goal that almost everyone has agreed upon (Frey & Stutzer, 2002). Leadership is the facilitation of all efforts to achieve the goals (Yukl, 2010). Therefore, it can be said that there is a relationship between happiness, which is a goal, and leadership that facilitates the process of achieving this goal.

In the study conducted by Zyl (2013), the relationship between self-leadership and happiness was examined. Accordingly, it is emphasized that self-leadership can be effective on happiness. In the study conducted by Dolbier et al. (2001), self-leadership positively affects psychological health and job satisfaction.

The study by Salas-Vallina et al. (2020) focused on the individual aspect of leadership and reported that leadership has positive effects on happiness. In the study by Kim (2017), there is a positive and significant relationship between teachers' self-leadership and happiness. Accordingly, all sub-dimensions of self-leadership positively affect teachers' happiness.

The aim of this study is to examine the relationships between self-leadership and happiness based on teacher perceptions.

Method

This research focusing on the relationship between teachers' self-leadership and happiness is in the relational survey model. The study was conducted in the academic year of 2019-2020 in Ankara Province. 173 teachers participated in the study voluntarily. Two instruments were used in the study. In order to evaluate the participants' self leadership, Revised Self-Leadership Scale (RSLs) was used. To investigate whether the RSLs is suitable for the present study, confirmatory factor analysis (CFA) using Lisrel 88 was performed and seen that the RSLs is valid for the study [$\chi^2/sd = 2.46$; IFI = .96; RMSEA = .08; CFI = .98; NFI = .93; GFI = .92; AGFI = .90]. Cronbach alfa results showed that the RSLs is reliable for the present study. To determine the teachers' happiness, Oxford Happiness Questionnaire short form (OHQ-SF) was used in the study. To investigate whether the OHQ-SF is suitable the present study, confirmatory factor analyses using Lisrel 88 was performed and seen that the OHQ-SF is valid for the study [$\chi^2/sd = 2.13$; IFI = .94; RMSEA = .07; CFI = .95; NFI = .91; GFI = .90; AGFI = .92]. Cronbach alfa results showed that the OHQ-SF is reliable for the present study. To analyse of the data set, SPSS 20 and LISREL 88 were used.

Findings and Discussion

As a result of the analyse, teachers' self-leadership score averages are high. This finding is consistent with similar studies in the literature. As a result of the analyse, the happiness score averages of the teachers are high. In other words, teachers declared that they are happy. In addition, Pearson correlation analysis results revealed that there are high level, positive and significant relationships between the two variables. Finally, the results of multiple regression analysis showed that the sub-dimensions of self-leadership are significant predictors of happiness. Accordingly, it can be said that self-leadership is an important variable on teachers' happiness.

Findings overlap with the field literature. A significant relationship was found between leadership and happiness in the study conducted by Weber et al. (2013). Similarly, in the study conducted by Kim (2017), a positive and significant relationship between teachers' self-leadership and happiness was determined. These findings are also supported by theoretical studies. For example, in the study by Zyl (2013), the relationship between self-leadership and happiness is emphasized.

According to the findings, it was concluded that teachers' self-leadership is one of the important factors that shape their happiness. In addition, this study was conducted with a small number of study groups. For this reason, it is thought that larger sampling groups are needed to make more reliable and valid inferences about self-leadership and happiness. Qualitative research is also recommended for more in-depth studies of self-leadership and happiness.

Giriş

Hızla değişen bir dünyada yaşadığımız söylemi yirmi birinci yüzyıl araştırmalarında değişmez bir olgu haline gelmektedir. Eğitime ilişkin her şeyin baş döndürücü bir hızla değişmekte olduğu ifadesiyle alan yazında karşılaşmayan ya da değişimi deneyimlemeyen kimse kalmamaktadır. Bunlara ek olarak bir de 2020 yılında okulların zorunlu uzaktan eğitime dönüşmesiyle değişim gerçekliği daha çok hissedilmektedir. Eğitim Covid 19 sonrasında çevrimiçi forma dönüşürken öğretmenler de bambaşka dönüşümler yaşamaktadır. Öğretmenlerin değişime duyarlı hatta lider olma gerekliliği ise uzun yıllardır vurgulanmaktadır (Crosby, 2000; Kokkinos, 2007; Korthagen, 2004; Muirhead, 2000; Telli vd., 2008; Yang ve Cornelious, 2005). Son çalışmalarda öğretmenler için mevcut pandeminin eşsiz değişim fırsatları sunmakta olduğu belirtilmektedir (Langlois vd., 2020; Shearer vd., 2020).

Bütün bu gerekliliklerin, değişimlerin ve toplumun yüklediği diğer rollerin yanında öğretmen özünde bir insandır (Fullan ve Hargreaves, 1994). Bir insan olarak öğretmen, değişimden etkilenmekte ve değişime cevaplar üretmektedir. Akpınar ve Aydın (2007) öğretmenlerin değişime ilişkin algılarına yönelik çalışmada, öğretmenlerin eğitimde yaşanan değişimleri olumlu bulduğu, değişimle ortaya çıkan yeni nesil öğretmen rollerini benimsedikleri ancak yaşanan değişimler karşısında bazen yetersiz kaldıkları rapor edilmektedir. Özellikle pandemi benzeri olağandışı değişimler bağlamında öğretmenlerin olası yetersiz kalma durumları yapılan çalışmalarda ifade edilmektedir (Beteille vd., 2020; Bogler ve Nir, 2012).

Yeni nesil eğitimde, yeni normalde, öğretmenlerin yeni rolleri ve sorumlulukları bağlamında desteklenmeleri, öz-yeterliliklerine yatırım yapılması ve değişime karşı güçlendirilmeleri

önemlidir (Anderson Garrison, 1998; Beteille vd., 2020). Yeni nesil eğitim, dönüşüm genlerine sahip ve onları aktive edebilmiş yeni nesil öğretmenlerle mümkün olabilecektir (Yavuz, 2016). Yeni nesil öğretmenler, değişen koşullarda başkalarında öğrenmeyi kolaylaştırma rollerini (Keller, 1968) sürdürebilmeleri için kendilerinde belirli yeterlikleri kolaylaştırmaları gerekmektedir.

Öğretmenin diğer tüm yeterlikleri bireysel özellikleriyle bağlantılıdır (Korthagen, 2017). Dolayısıyla öğretmenin değişenlere uyum sağlayabilmesi bir yandan da değişime yön verebilmesi bağlamında son yıllarda bireysel özelliklerine odaklanıldığı görülmektedir (Kokkinos, 2007). Bu kapsamda yapılan çalışmalarda yeni nesil öğretmenlerin öz yeterlik alguları ve bireysel özelliklerinin öğretmenlik performansını olumlu etkilediği görülmektedir (Klassen ve Tze, 2014).

Weber ve arkadaşları (2013) öz yeterliğin temel belirleyicisi olarak ele aldıkları liderliğin, mutluluk üzerinde önemli bir yordayıcı olduğunu rapor etmektedirler. Dolayısıyla liderliğin temeli olan öz liderliği güçlü öğretmenlerin daha mutlu olacağı öngörülmektedir. Öz liderlik ve mutluluk yeni nesil öğretmenlerin yetersizlik alanlarının desteklenmesinde iki temel yardımcı olarak düşünülmektedir. Bu düşünceye dayalı olarak öğretmenlerin öz liderlik ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişki örüntüsü, bu araştırmanın problemini ortaya çıkarmaktadır. Bu çalışmanın başladığı yer; Popper (2005) ifadesiyle araştırmanın düştüğü dam burasıdır.

Öz Liderlik

Liderlik, nelerin ne şekilde yapılması gerektiği konusunda anlaşmak ve ortak amaçları gerçekleştirmek üzere bireysel ve kolektif çabaları kolaylaştırmaktır (Yukl, 2010). Öz liderlik, daha çok bireysel çabaların kolaylaştırılmasına odaklanmaktadır. Öz liderlik mantığında başkalarını ortak amaçlar için etkilemekten öncelikli olan bireyin kendi kendini etkilemesidir (Neck, Manz, & Houghton, 2019). Dolayısıyla öz liderlik, bireyin kendi kendini etkileme ve bireysel amaçlarına dönük çabalarını kolaylaştırma sürecidir (Manz ve Sims, 1980).

Öz liderliğin boyutlarından bir tanesi bireyin davranış odaklı stratejileridir. Birey öz liderlik bağlamında öncelikle davranışlarına ilişkin öz-bilinç geliştirme çabasıdır. Bunun yanında sorumlulukları yerine getirmede artan bir öz-farkındalık oluşması öz liderlikle ilgilidir (Houghton ve Neck, 2002). Temel olarak her birey kendi davranışlarını gözlemlemektedir. Öz liderlik bu gözlem işini daha sistematik bir şekilde yapmayı; ne zaman ve niçin davranışta bulunacağına ilişkin öz bilinç geliştirmeyi ve dolayısıyla kendi davranışlarını disipline edebilmeyi vurgulamaktadır (Manz ve Sims, 1980). Öz liderlik mantığına göre bireyin kendi amaçlarını belirleyerek o çerçevede çabalaması, davranış ve düşüncelerini disipline edebilmesine bağlıdır (Manz, 1986).

Öz liderliğin bir diğer boyutu ise doğal ödül stratejileridir. Öz liderlik bireyin yaşamında doğal ödüllerin varlığını vurgulamaktadır. Her türlü görevin iyi ve güzel yönlerinin var olduğu dolayısıyla olumlu yönler odaklanarak performans artışı sağlanabileceği belirtilmektedir. Doğal ödülü keşfetme tamamen bireysel bir öz-kontrol ve amaçlı bir bakış açısına bağlıdır (Houghton ve Neck, 2002). Öz liderlik bireyin özgünlüğü, sorumluluk gelişimi ve kendini yönetme kapasitesi ile değerlendirilmektedir (Manz, 2015). Dolayısıyla öz liderlik, bireyin bakış açısıyla da ilgilidir.

Öz liderliğin bir başka boyutu da yapıcı düşünme stratejileridir. Bir görevin olumlu yönlerine odaklanma üzerinde durularak bireyin kendi zihinsel süreçlerini yapıcı bir bakışla yönetmesi hedeflenmektedir (Manz, 1986). Alışılmış düşüncelere karşı yapıcı düşünceyle bir anlamda inovatif düşünceler önerilmektedir (Houghton ve Neck, 2002). Birey yapıcı düşünürken, başarılı performansı canlandırır, kendi kendisiyle etkileyici konuşmalar yapar ve düşüncelerini kendi kendine değerlendirir. Öz-konuşma bireysel öz-etkileme sürecinde kullanışlı bir stratejidir (Neck ve Manz, 1992). Ayrıca düşünceleri eleştirel bir gözle değerlendiren bireyler daha yapıcı düşünceleri seçebilir ve daha doğru kararlar alabilirler (Manz ve Sims, 1991; Neck ve Houghton, 2006).

Bütün bu boyutları birlikte düşünülürken öz liderlik, bireyin kendini, davranışlarını ve düşüncelerini olumlu bir bakışla yapıcı değerlendirmesi; görev ve amaçları içerisindeki doğal ödülleri keşfetmesi ve dolayısıyla kendini etkileyerek amaçlarına odaklanmasını sağlayan özgün bir içsel enerji şeklinde tanımlanabilir.

Mutluluk

Mutluluk (happiness), fayda (utility), iyi oluş (well being), yaşam doyumu (life satisfaction) ve refah (welfare) kavramları ile birlikte ve birbirinin yerine kullanılmaktadır (Easterlin, 2003). Bazı kaynaklarda ise mutluluğun öznel iyi oluş (subjective well-being) kavramı ile aynı ancak mutluluk kelimesinin daha dikkat çekici ve ön planda olduğu ifade edilmektedir (Helliwell, Layard ve Sachs, 2012). Diener (2009) ise mutluluğu öznel iyi oluş kavramı üzerinden incelemektedir. Mutluluk yazını genel olarak incelendiğinde kavramın öznel yönünün ağırlıklı olduğu görülmektedir (Griffin, 2007).

Mutluluk öznel bir ifade olmakla birlikte genel olarak üç temel bağlamda mutlu olunduğuna ilişkin ortak bir görüş bulunmaktadır. Bunlardan birinde mutluluk çevrede bulunan bir şey olarak görülmekte; kişilerin içinde buldukları durumdan mutlu oldukları kabul edilmektedir. İkinci görüşe göre ise mutluluk kişinin içindedir ve çevresel koşullardan etkilenmemektedir. Üçüncü görüşe göre ise mutluluk kişi ve çevre arasındaki etkileşim ürünü olarak da tarif edilmektedir (Fisher, 2010). Bir sentez olan üçüncü görüşe benzer bir başka kaynakta mutluluk, bireyin kendi bireysel istek, amaç ve gereksinimleri ile çevredekilerin dengede olduğu kalıcı bir durum olarak tanımlanmaktadır (Jacobsen, 2007). Dolayısıyla mutluluk bireyi temele alan öznel bir kavram olarak çevreye de duyarlıdır.

Öte yandan mutluluk hayatta ulaşılmak istenen nihai amaçtır (Frey ve Stutzer, 2002). Mutluluk, arzuların nesnesi, amaçlanan şey, hayatın gayesi, anlam ve düzen veren şey olarak da tarif edilmektedir (Ahmed, 2015). Hemen her dönem insanların peşinde koştuğu, ulaşmak istediği nihai bir hedef olan “mutluluk” son zamanlarda Türkiye’de yazılı, görsel ve sosyal medyada sıkça gündeme gelmektedir (Veenhoven ve Dumludağ, 2015). Dolayısıyla hayatın en temel amaçlarından olan mutluluk aynı zamanda hayatın olağan akışı içerisinde hep gündemdedir.

Yaşamın içinde bir amaç olarak karşımıza çıkan mutluluk, bazen de ulaşılan kusursuzluğun ve yetkinliğin bir ölçütü olarak da görülebilmektedir (Fromm, 1995). Bireysel mutluluğu değerlendirirken, bireyin genel mutluluğu, istekleri ve ulaştıkları arasındaki mesafeye bağlı değerlendirmeler ortaya çıkmaktadır (Easterlin, 2003). Eğitim ve mutluluk isimli eserinde Noddings (2006), mutluluk kavramını eğitim bağlamında bir mihenk taşı olarak ifade etmektedir. Mihenk bir şeyin değerini anlamaya yarayan ölçüt şeklinde açıklanmaktadır

(TDK, 2020). Dolayısıyla mutluluk bireysel ve genel yaşama dair önemli bir ölçüt olarak da hayatın içindedir.

Sadece son yıllarda değil insanlık tarihinin her döneminde, insanın olduğu her yerde, mutluluk yaşamın tam içindedir. Tarihi ve kültürel bir bakışla mutluluk kavramının izini süren çalışmada mutluluk, tarih boyunca en çok iyi şanslar ve uygun dış koşullar olarak tanımlanmaktadır (Oishi vd., 2013). Benzer bir tarihsel çalışmada mutluluk, insan iyiliği olarak açıklanmaktadır (White, 2006). Bir başka çalışmada ise mutluluk, iyi giden-mamur insan kavramı ile açıklanmaktadır (Uyl ve Machan, 1983). Çok sık kullanılan bir diğer tanımda ise, sıradan insanların iyi bir yaşam yönetiminde kendi günlük ilgilerini karşılamak için ortaya çıkan bir kavram olarak mutluluktan bahsedilmektedir (Haybron, 2003).

Görüldüğü gibi mutluluğa ilişkin tanımların sınırsız bir genişlikte farklı kullanımları olsa da bütün tanımların temelinde birey yer almaktadır (Griffin, 2007). Mevcut çalışmada da birey olan öğretmenin mutluluğu incelenmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada mutluluk, bir öğretmenin kendi yaşamını genel olarak değerlendirirken toplam pozitiflik derecesini ifade etmektedir (Veenhoven, 2005). Fidan (2020) tarafından yapılan çalışmada mutlu öğretmen, yaşamını genel olarak değerlendirdiğinde ortaya çıkan olumluluklar üzerinden ele alınmaktadır.

Öz Liderlik ve Mutluluk

Mutluluk genellikle yaşamın nihai hedefi olarak kabul edilir ve neredeyse herkesin üzerinde uzlaştığı ortak bir amaçtır (Frey ve Stutzer, 2002). Liderlik ise amaçları gerçekleştirmek üzere tüm çabaların kolaylaştırılmasıdır (Yukl, 2010). Dolayısıyla bir amaç olan mutluluk ile bu amacı gerçekleştirme sürecini kolaylaştıran liderlik arasında bir ilişki olduğu söylenebilir.

Zyl (2013) tarafından yapılan çalışmada, öz liderlik ve mutluluk arasındaki ilişki incelenmiştir. Buna göre öz liderliğin mutluluk üzerinde etkili olabileceği vurgulanmaktadır. Dolbier ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada (2001) öz liderlik, psikolojik sağlık ve iş tatmini olumlu olarak etkilemektedir.

Öz liderliğin boyutlarından biri olan yapıcı düşünce stratejileri eğitiminin bireylerin mutluluğu üzerinde etkisi ifade edilmektedir (Neck ve Manz, 1996). Öz liderlik gelişiminin bireylerin yaşamlarında zorlanma durumlarını azalttığı sonucunu rapor edilmektedir (Unsworth ve Mason, 2012). Buna göre bireyin öz liderliği geliştikçe yaşama ilişkin olumlu durumların artmakta olduğu belirtilmektedir.

Houghton ve arkadaşları (2012) duygusal zekanın gelişiminde öz liderliğin rolüne vurgu yapmaktadırlar. İlgili çalışmada bireylerin yaşam mücadelesi ile başa çıkabilmeleri için öz liderlik eğitimi önerilmektedir. Godwin ve arkadaşları ise (1999), bireylerin amaçlarına yönelik performansları üzerinde öz liderliğin önemli bir belirleyici olduğunu belirtmektedirler. Buna göre öz liderlik gelişimi ile bireyler amaçlarına daha etkili yönelmektedir.

Manz ve Neck (1991), öz liderlik ile üretken düşünme stratejileri geliştirilebileceğini belirtmektedirler. Weber ve arkadaşları (2013) öz yeterliğin temel belirleyicisi olarak ele aldıkları liderliğin, yaşam memnuniyeti üzerinde önemli bir yordayıcı olduğunu ortaya koymuşlardır.

Salas-Vallina ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada (2020) liderliğin bireysel yönüne odaklanılmış ve liderliğin mutluluk üzerinde olumlu etkileri olduğu rapor edilmiştir. Kim (2017) tarafından yapılan çalışmada ise, öğretmenlerin öz liderliği ile mutlulukları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. Buna göre öz liderliğin tüm alt boyutları öğretmenlerin mutluluğunu olumlu yönde etkilemektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı öğretmen görüşlerine dayalı olarak öz liderlik ile mutluluk arasındaki ilişkileri incelemektir. Bu amaçla çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Öğretmenlerin öz liderlikleri nasıldır?
2. Öğretmenlerin mutlulukları nasıldır?
3. Öğretmenlerde öz liderlik ve mutluluk arasında bir ilişki var mıdır?
4. Öğretmenlerin öz liderlikleri mutluluklarındaki değişkenliğin ne kadarını açıklamaktadır?

Yöntem

Öğretmenlerin öz liderlik ile mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkiye odaklanan bu araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Öz liderlik ve mutluluk olgularının mevcut haliyle betimlenmesi, tarama deseninin, bu iki değişken arası ilişkinin belirlenmeye çalışılması da ilişkisel tarama deseninin kullanılmasını gerektirmektedir (Özdemir, 2018).

Evren ve Örneklem

Bu çalışmaya 2019-2020 öğretim yılı ikinci döneminde Ankara ilinde görev yapan 173 öğretmen katılmıştır. Katılımcıların 116'sı kadın (%67), 57'si erkektir (%33). Katılımcıların 42'si (% 24) ilköğretim ve 131'i ortaokulda (% 76) görev yapmaktadır. Öğretmenlerin 38'i (% 21.9) 1-5 yıl aralığında, 43'ü (% 24.8) 6-10 yıl aralığında ve 92'si (% 53.1) 11-15 yıl aralığında kıdeme sahiptir.

Veri Toplama Araçları

Öğretmenlerin öz liderlik özelliklerini inceleyebilmek için orijinal Anderson ve Prussia (1997) tarafından geliştirilen, Houghton ve Neck (2002) tarafından doğrulayıcı analiz çalışmaları yapılan Yenilenmiş Öz-Liderlik Ölçeği (YÖLÖ) kullanılmıştır. YÖLÖ'nün Türkçe uyarlaması ise Fidan (2018) tarafından yapılmıştır. Öğretmenlerin mutluluklarını inceleyebilmek amacı ile Hills ve Argyle (2002) tarafından geliştirilen Oxford Mutluluk Ölçeği Kısa Formu (OMÖ-KF) kullanılmıştır. OMÖ-KF'un Türkçe uyarlaması Doğan ve Çötök (2011) tarafından yapılmıştır.

Yenilenmiş Öz-Liderlik Ölçeği

YÖLÖ 35 madde ve 3 boyuttan oluşmaktadır. YÖLÖ "hiçbir zaman" ile "her zaman" arasında değer alan 5 dereceli Likert tipi ölçektir. YÖLÖ'nün Türkçe uyarlama çalışmasında üç boyutlu yapısı doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile değerlendirilerek yapının doğrulandığı rapor edilmiştir (Fidan, 2018). YÖLÖ'nün uyum iyiliği indeksleri [$\chi^2/df = 2,77$ ($\chi^2=30.03$, $df=30$), $GFI=.94$, $AGFI=.89$, $CFI=.99$, $RMSEA=.08$] olarak hesaplanmıştır. Mevcut çalışmada YÖLÖ'nün geçerliği DFA uygulanarak tekrar yapılmış ve şu sonuçlar elde edilmiştir: [$\chi^2/sd =$

2.46; IFI = .96; RMSEA = .08; CFI = .98; NFI = .93; GFI = .92; AGFI = .90]. Dolayısıyla YÖLÖ'nün bu araştırma için geçerli bir veri toplama aracı olduğuna karar verilmiştir (Özdemir, 2018). YÖLÖ'nün güvenilirliğine ilişkin uyarlama çalışması bulguları Cronbach Alfa, davranış odaklı stratejiler alt boyutunda .97, doğal ödül stratejileri alt boyutunda .89 ve yapıcı düşünme stratejileri alt boyutunda .95 olarak hesaplanmıştır. Mevcut çalışmada ise Cronbach alfa katsayısı davranış odaklı stratejiler alt boyutunda .95, doğal ödül stratejileri alt boyutunda .91 ve yapıcı düşünme stratejileri alt boyutunda .90 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlara göre YÖLÖ'nün bu araştırma için de güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır

Oxford Mutluluk Ölçeği-Kısa Formu

OMÖ-KF, 8 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. 29 maddelik orijinal Oxford Mutluluk Ölçeği formuyla arasında .93 ($p < .001$) korelasyon bulunmaktadır. OMÖ-KF "hiçbir zaman" ile "her zaman" arasında değer alan 5 dereceli Likert tipi ölçektir. OMÖ-KF Türkçe uyarlaması çalışmasında tek boyutlu yapısı doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile değerlendirilerek yapının doğrulandığı rapor edilmiştir (Doğan ve Çötök, 2011). OMÖ-KF'nin uyum iyiliği indeksleri ($\chi^2/df=2.77$, AGFI=0.93, GFI=0.97, CFI=0.95, NFI=0.92, IFI=0.95, RMSEA=0.074) olarak bulunmuştur. Mevcut çalışmada OMÖ-KF'nin geçerliği DFA uygulanarak tekrar yapılmış ve şu sonuçlar elde edilmiştir: [$\chi^2/sd = 2.13$; IFI = .94; RMSEA = .07; CFI = .95; NFI = .91; GFI = .90; AGFI = .92]. Dolayısıyla OMÖ-KF'nin bu araştırma için geçerli bir veri toplama aracı olduğuna karar verilmiştir (Özdemir, 2018). OMÖ-KF'nin uyarlama çalışmasında elde edilen Cronbach alfa değerleri .85 olarak bulunmuştur (Doğan ve Çötök, 2011). Mevcut çalışmada OMÖ-KF'nin güvenilirliği Cronbach alfa katsayısı ile tekrar .82 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlara göre OMÖ-KF'nin bu araştırma için de güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma ölçekleri 2019-2020 eğitim öğretim yılı sonunda öğretmenlere uygulanmıştır. Okullar Covid 19 pandemisi nedeniyle kapalı olduğu için uzaktan uygulama zorunlu olarak tercih edilmiştir. Bu kapsamda çevrimiçi veri toplama yöntemine başvurulmuştur. Çevrimiçi veri toplama yöntemi uygulama avantajları nedeniyle son yıllarda zaten artan bir kullanım göstermektedir (Weber, Yarandi, Rowe, & Weber, 2005). Kıt kaynakların daha verimli kullanılabilirdiği çevrimiçi veri toplama yönteminin temel avantajı daha esnek olması ve daha çok kişiye ulaşılabilmesi öne sürülmektedir (Lefever, Dal, & Matthiasdottir, 2007). Bu çalışmada sosyal mesafe ve okulların kapalı oluşu gibi zorunlu nedenlerle çevrimiçi veri toplama yöntemi tercih edilmiştir.

Verilen analizi SPSS 20 ile LISREL 88 programları ile gerçekleştirilmiştir. Analizler öncesinde veri setinde uç değer ve kayıp veri olup olmadığı değerlendirilmiştir. Veri setinin çok değişkenli istatistik analiz varsayımlarını karşılayıp karşılamadığını test etmek için öncelikle her iki ölçeğe ait çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiştir. Her iki ölçek boyutlarının basıklık katsayı değerlerinin -0.47 ile 0.96 arasında, çarpıklık katsayı değerlerinin ise -0.85 ile 0.23 arasında yer aldığı görülmüştür. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1 sınırları içerisinde değişiyor olması, puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanmaktadır (Büyüköztürk, Çokluk & Köklü, 2012). Bu sonuçlara dayalı olarak veri analizinde parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde araştırma soruları doğrultusunda gerçekleştirilmiş olan istatistiksel analizlere dayalı olarak elde edilmiş bulgular yer almaktadır.

Öğretmenlerin Öz Liderlik ve Mutluluğa İlişkin Görüşleri ile İki Değişken Arasındaki İlişki Durumuna Yönelik Bulgular

Öz liderlik ve mutluluk ölçeklerine ait ortalama, standart sapma puanları ile değişkenler arası ilişkiyi saptamak amacıyla gerçekleştirilmiş olan Pearson Korelasyon katsayısı hesapları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Öz liderlik ile mutluluk arasındaki ilişkiyi gösteren Pearson korelasyon katsayı değerleri ile değişkenlere ait ortalama ve standart sapma puanları

Değişkenler	Ort.	Ss.	1	2	3	4
Davranış odaklı	3.87	.74	1			
Doğal ödül	3.96	.79	.71*	1		
Yapıcı düşünce	3.81	.69	.44*	.41*	1	
Mutluluk	3.94	.82	.65*	.53*	.48*	1

*p < .05

Tablo 1’den izlenebileceği gibi öğretmenlerin algıları öz liderlik ölçeğinin tüm boyutlarında 3.81 ile 3.96 arasında değer almıştır. Bu sonuçlara göre öğretmenler öz liderlik ölçeği tüm boyutlarında yüksek düzeyde bir görüşe sahiptir. Yine Tablo 1’den izlenebileceği üzere mutluluk puan ortalamaları 3.94 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre öğretmenler yüksek düzeyde mutluluk algısına sahiptirler. Diğer yandan, değişkenler arasındaki ilişkiler istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlüdür. Mutluluk ölçeği ile öz liderlik alt-boyutları arasındaki en güçlü ilişki davranış odaklı stratejiler alt boyutu arasında gerçekleşmiştir ($r = .65$; $p < .05$). Ayrıca mutlulukla doğal ödül stratejileri alt boyutu arasında ($r = .53$; $p < .05$) ve yapıcı düşünce stratejileri alt boyutu arasında ($r = .48$; $p < .05$) yüksek düzeyde ilişkiler bulunmuştur. Bu sonuçlara göre öğretmenlerin öz liderliğe ilişkin görüşleri ile mutluluğa ilişkin görüşleri arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

Öz Liderliğin Mutluluğu Yordama Gücüne İlişkin Bulgular

YÖLÖ’ nün üç alt boyutlarının mutluluğu yordama gücünü saptamak amacıyla gerçekleştirilen çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Araştırma değişkenlerine ilişkin çoklu-regresyon analizi sonuçları

Bağımsız değişken	Bağımlı değişken	R	R2	F	p	β	t	p
Davranış odaklı	Mutluluk	.67	.45	10.01	.000*	.26	6.17	.000*
Doğal ödül						.12	3.46	.001*
Yapıcı düşünce						.09	3.32	.004*

*p < .05

Tablo 2 üzerinden izlenebileceği gibi öz liderliğin alt-boyutları mutluluğun anlamlı bir yordayıcısıdır. Öz liderlik tüm boyutları ile birlikte mutluluğun % 45'ini açıklamaktadır ($F=10.01$; $p < .05$). Bununla birlikte mutluluktaki değişkenlik üzerinde görece olarak en büyük etkiyi davranış odaklı stratejiler boyutu göstermektedir ($\beta = .26$, $t =6.17$; $p < .05$).

Tartışma

Bu araştırmada öz liderlik ile mutluluk arasındaki ilişki 173 öğretmenin görüşlerine dayalı olarak incelenmiştir. Araştırmada öncelikle öğretmenlerin öz liderliklerinin nasıl olduğu sorusuna yanıt aranmıştır. Yapılan analizler sonucunda öğretmenlerin öz liderlik puan ortalamaları yüksektir. Bu bulgu alan yazındaki benzer çalışmalarla uyumludur. Prussia, Anderson ve Manz (1998) tarafından yapılan çalışmada katılımcıların öz liderlik ortalamaları yüksektir. Benzer şekilde Kunagornpitak, Sanrattana ve Oaks (2019) tarafından yapılan çalışma sonuçları katılımcı öğretmenlerin öz liderlik puanlarının yüksek olduğunu göstermektedir. Sesen, Tabak ve Arlı (2017) tarafından yapılan çalışma sonuçları da ilköğretim öğretmenlerinin öz liderlik düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Türkiye’de öğretmenlerin öz liderliklerine ilişkin bir başka çalışmada da benzer şekilde yüksek ortalamalar görülmektedir (Fidan, 2019). Öz liderliğe ilişkin alan yazındaki genel çalışmalarda ortalamaların yüksek olması, öğretmenlerin öz-yeterliklerinin yüksek olmasıyla ilişkili olabilir. Nitekim öğretmen liderliğini açıklamaya yönelik Kurt (2016) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenlerin öz yeterlik algıları yüksek bulunmuştur ve öğretmenlerin öz yeterlik algıları liderliğe etki etmektedir. Öte yandan öz liderliğe ilişkin ortalamaların yüksek olması, öğretmenlerin kendileri ile ilgili çok temel bir konu olan kendilik algıları ile de ilgili olabilir. Öyle ki, Arlı ve Avcı (2017) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin öz kendilik algılarının öz liderlik üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu belirtilmiştir.

Bu araştırmada ikinci olarak öğretmenlerin mutluluklarının nasıl olduğu sorusuna yanıt aranmıştır. Yapılan analizler sonucunda öğretmenlerin mutluluk puan ortalamaları yüksektir. Bir başka ifade ile öğretmenler mutlu olduklarını beyan etmişlerdir. Bu sonuçlar alan yazında var olan çalışmalarla desteklenmektedir. Örneğin Doğan, Sapmaz ve Çötök (2013) tarafından yapılan çalışmada katılımcıların mutluluk ortalamaları yüksektir. Benzer şekilde Demir ve Murat (2017) tarafından yapılan çalışmada katılımcıların mutluluk algıları yüksek bulunmuştur. Oksford mutluluk ölçeği kullanılan bir diğer çalışmada ise (Demir ve Kutlu, 2016) öğrencilerin mutluluk düzeyi ortalamasının üzerinde çıkmıştır. Yine Oksford mutluluk ölçeği kullanılan ve Ulukan (2020) tarafından pandemi döneminde gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlerin mutlulukları ortalamasının üzerindedir. Benzer şekilde pandemi döneminde Özgenel ve Bozkurt (2020) tarafından yapılan çalışma sonuçlarına göre öğretmenlerin mutluluk düzeyleri yüksektir.

Bu araştırmada üçüncü olarak öz liderlik ile mutluluk arasında bir ilişki olup olmadığı sorgulanmıştır. Pearson korelasyon analizi sonuçları iki değişken arasında yüksek düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya çıkartmıştır. Bu bulgu alan yazındaki benzer çalışmalarla uyumludur. Örneğin Weber ve arkadaşları (2013) tarafından yapılan çalışmada liderlik ile mutluluk arasında anlamlı bir ilişki ortaya konulmuştur. Benzer şekilde Kim (2017) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenlerin öz liderliği ile mutlulukları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Bu bulgular kuramsal çalışmalarla da

desteklenmektedir. Örneğin Zyl (2013) tarafından yapılan çalışmada, öz liderlik ve mutluluk yazınları analiz edilmekte ve öz liderliğin mutlulukla ilişkisi vurgulanmaktadır. Mevcut çalışma sonuçları alanda yer alan kuramsal analizlerle de örtüşmektedir.

Araştırmada son olarak öz liderlik alt-boyutlarının mutluluk üzerinde bir etkiye sahip olup olmadığı sorgulanmıştır. Yapılan çoklu regresyon analizi sonuçları öz liderliğe ait alt-boyutların mutluluğunun anlamlı bir yordayıcısı olduklarını göstermiştir. Buna göre öz liderlik öğretmenlerin mutlulukları üzerinde önemli bir değişkendir denilebilir. Benzer bir araştırma yürüten Kim (2017) öz liderliğin öğretmenlerin mutluluğu üzerinde anlamlı düzeyde etki gösterdiğini saptamıştır.

Bu araştırmada öğretmen görüşlerine dayalı olarak öz liderliğin, mutluluk için önemli bir etmen olduğu genel sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla mutluluk olgusundan etkin yararlanmak isteyen öğretmenlerin öz liderlik ve alt boyutlardaki yeterliklere dikkat etmeleri gerekmektedir. Bir diğer bağlamda öğretmenlerin idarecileri için de bu sonuçlar anlamlıdır. Mutlu öğretmenler için öz liderliğe yatırım yapılabileceği düşünülebilir. Öz liderlik ve mutluluk konusunda bilgi ve deneyim sahibi uzmanlar, öğretmenlerin bu alanlardaki yeterliklerini geliştirmeye katkı sunabilir.

Öte yandan bu çalışma görece küçük bir çalışma grubu ile yürütülmüştür. Bu nedenle daha geniş katımlı çalışma grupları üzerinde bu araştırma tekrarlanabilir. Ayrıca araştırma değişkenleri arasındaki ilişki örüntüsüne derinlik katabilme amacıyla nitel çalışmalara başvurulabilir.

KAYNAKÇA

- Ahmed, S. (2015). *Mutluluk vaadi*. (D. Mayadağ, Çev.). İstanbul: Sel.
- Akpınar, B., & Aydın, K. (2010). Eğitimde değişim ve öğretmenlerin değişim algıları. *Eğitim ve Bilim*, 32(144), 71-80.
- Anderson, T., & Garrison, D. R. (1998). Learning in a networked world: New roles and responsibilities. In *Distance Learners in Higher Education: Institutional responses for quality outcomes*. Madison, Wi.: Atwood.
- Arlı, Ö., & Avcı, A. (2017). Öz kendilik değerlendirmesinin öz liderlik davranışları üzerinde etkisi: İlköğretim öğretmenleri üzerine bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(22), 455-468.
- Beteille, T., Ding, E., Molina, E., Pushparatnam, A., & Wilichowski, T. (2020). Three Principles to Support Teacher Effectiveness During COVID-19. <https://doi.org/10.1596/33775>
- Bogler, R., & Nir, A. E. (2012). The importance of teachers' perceived organizational support to job satisfaction. *Journal of educational administration*. 50(3):287-306
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö., & Köklü, N. (2012). *Sosyal bilimler için istatistik* (11. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Crosby, R. H. J. (2000). AMEE Guide No 20: The good teacher is more than a lecturer-the twelve roles of the teacher. *Medical teacher*, 22(4), 334-347.

- Diener, E. (2000). Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index. *American psychologist*, 55(1), 34.
- Diener, E. (2009). Assessing subjective well-being: Progress and opportunities. In *Assessing well-being* (pp. 25-65). Springer, Dordrecht.
- Doğan, T., Sapmaz, F., & Çötök, N. A. (2013). Öz-eleştiri ve mutluluk. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(1), 391-400.
- Dolbier, C. L., Soderstrom, M., & Steinhardt, M. A. (2001). The relationships between self-leadership and enhanced psychological, health, and work outcomes. *The Journal of Psychology*, 135(5), 469-485.
- Easterlin, R. A. (2003). Explaining happiness. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 100(19), 11176-11183.
- Fidan, M. (2019). Öğretmenlerde Bireysel İnovasyon ile Öz Liderlik Arasındaki İlişki. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(3), 518-527.
- Fidan, M. (2020). Mutlu okulun bileşenleri. *JRES*, 7(1), 107-123.
- Fisher, C. D. (2010). Happiness at work. *International journal of management reviews*, 12(4), 384-412.
- Frey, B. S., & Stutzer, A. (2002). What can economists learn from happiness research?. *Journal of Economic literature*, 40(2), 402-435.
- Fromm, E. (1995). *Erdem ve mutluluk*. (Çev: Ayda Yörükkan), İstanbul: Türkiye İş Bankası.
- Fullan, M., & Hargreaves, A. (1994). The teacher as a person. *Teaching and learning in the primary school*, 67-72.
- Godwin, J. L., Neck, C. P., & Houghton, J. D. (1999). The impact of thought self-leadership on individual goal performance. *Journal of Management development*.
- Griffin, J. (2007). What do happiness studies study?. *Journal of Happiness Studies*, 8(1), 139-148.
- Haybron, D. M. (2003). What do we want from a theory of happiness?. *Metaphilosophy*, 34(3), 305-329.
- Helliwell, J. F., Layard, R., & Sachs, J. (2012). *World happiness report [2012]*.
- Houghton, J. D., & Neck, C. P. (2002). The revised self-leadership questionnaire. *Journal of Managerial psychology*.
- Houghton, J. D., Wu, J., Godwin, J. L., Neck, C. P., & Manz, C. C. (2012). Effective stress management: A model of emotional intelligence, self-leadership, and student stress coping. *Journal of Management Education*, 36(2), 220-238.
- Jacobsen, B. (2007). What is happiness?. *Existential Analysis: Journal of the Society for Existential Analysis*, 18(1).
- Keller, F. S. (1968). Good-bye, teacher... *Journal of applied behavior analysis*, 1(1), 79.

- Kim, K. S. (2017). The Effect of Special Education Teacher's Self-leadership on Life Satisfaction: Focusing on job satisfaction mediation effect. *Journal of the Korea Computer Information Society*, 22(11), 151-160.
- Klassen, R. M., & Tze, V. M. (2014). Teachers' self-efficacy, personality, and teaching effectiveness: A meta-analysis. *Educational Research Review*, 12, 59-76.
- Kokkinos, C. M. (2007). Job stressors, personality and burnout in primary school teachers. *British journal of educational psychology*, 77(1), 229-243.
- Korthagen, F. (2017). Inconvenient truths about teacher learning: Towards professional development 3.0. *Teachers and teaching*, 23(4), 387-405.
- Korthagen, F. A. (2004). In search of the essence of a good teacher: Towards a more holistic approach in teacher education. *Teaching and teacher education*, 20(1), 77-97.
- Kunagornpitak, P., Sanrattana, W., & Oaks, M. M. (2019). A Comparative Analysis of the Self-Leadership Behaviors of Thai and US Elementary Teachers. *International Education Studies*, 12(7), 93-105.
- Kurt, T. (2016). Öğretmen liderliğini açıklamaya yönelik bir model: Dağıtımcı liderlik, örgütsel öğrenme ve öğretmenlerin öz yeterlik algısının öğretmen liderliğine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 41(183).
- Langlois, S., Xyrichis, A., Daulton, B. J., Gilbert, J., Lackie, K., Lising, D., ... & Khalili, H. (2020). The COVID-19 crisis silver lining: interprofessional education to guide future innovation. *Journal of interprofessional care*, 34(5), 587-592.
- Manz, C. C. (1986). Self-leadership: Toward an expanded theory of self-influence processes in organizations. *Academy of Management review*, 11(3), 585-600.
- Manz, C. C. (2015). Taking the self-leadership high road: Smooth surface or potholes ahead?. *Academy of Management Perspectives*, 29(1), 132-151.
- Manz, C. C., & Neck, C. P. (1991). Inner leadership: creating productive thought patterns. *Academy of Management Perspectives*, 5(3), 87-95.
- Manz, C. C., & Sims Jr, H. P. (1980). Self-management as a substitute for leadership: A social learning theory perspective. *Academy of Management review*, 5(3), 361-367.
- Manz, C. C., & Sims Jr, H. P. (1991). Superleadership: Beyond the myth of heroic leadership. *Organizational dynamics*, 19(4), 18-35.
- Muirhead, W. D. (2000). Online education in schools. *International Journal of Educational Management*, 14(7), 315-324.
- Neck, C. P., & Houghton, J. D. (2006). Two decades of self-leadership theory and research. *Journal of managerial psychology*.
- Neck, C. P., & Manz, C. C. (1992). Thought self-leadership: The influence of self-talk and mental imagery on performance. *Journal of organizational behavior*, 13(7), 681-699.
- Neck, C. P., & Manz, C. C. (1996). Thought self-leadership: The impact of mental strategies training on employee cognition, behavior, and affect. *Journal of organizational behavior*, 17(5), 445-467.

- Neck, C. P., Manz, C. C., & Houghton, J. D. (2019). *Self-leadership: The definitive guide to personal excellence*. Sage.
- Noddings, N. (2006). *Eğitim ve mutluluk*. Çev: Zuhâl Bilgin. İstanbul: Kitap.
- Oishi, S., Graham, J., Kesebir, S., & Galinha, İ. C. (2013). Concepts of happiness across time and cultures. *Personality and social psychology bulletin*, 39(5), 559-577.
- Özdemir, M. (2018). *Eğitim yönetimi: Alanın temelleri ve çağdaş yönelimler*. Ankara: Anı.
- Özgenel, M., & Bozkurt, B. N. Okul Mutluluğunu Yordayan Bir Faktör: Öğretmenlerin Politik Becerileri1. *Turkish Journal of Educational Studies*, 7(2), 130-149.
- Popper, K. R. (2005). *Bilimsel araştırmanın mantığı* (Çev. İ. Aka ve İ. Turan). İstanbul: Yapı Kredi.
- Prussia, G. E., Anderson, J. S., & Manz, C. C. (1998). Self-leadership and performance outcomes: the mediating influence of self-efficacy. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*, 19(5), 523-538.
- Salas-Vallina, A., Simone, C., & Fernández-Guerrero, R. (2020). The human side of leadership: Inspirational leadership effects on follower characteristics and happiness at work (HAW). *Journal of Business Research*, 107, 162-171.
- Sesen, H., Tabak, A., & Arli, O. (2017). Consequences of self-leadership: A study on primary school teachers. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 17(3).
- Shearer, R. L., Aldemir, T., Hitchcock, J., Resig, J., Driver, J., & Kohler, M. (2020). What students want: A vision of a future online learning experience grounded in distance education theory. *American Journal of Distance Education*, 34(1), 36-52.
- Telli, S., Den Brok, P., & Çakiroğlu, J. (2008). Teachers' and students' perceptions of the ideal teacher. *Eğitim ve Bilim*, 33(149), 118.
- Ulukan, M. (2020). Öğretmenlerin mutluluk ile psikolojik sağlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 13(73), 620-631.
- Unsworth, K. L., & Mason, C. M. (2012). Help yourself: The mechanisms through which a self-leadership intervention influences strain. *Journal of occupational health psychology*, 17(2), 235.
- Uyl, D. D., & Machan, T. R. (1983). Recent work on the concept of happiness. *American Philosophical Quarterly*, 20(2), 115-134.
- Veenhoven, R. (2005). Is happiness a trait?. In *Citation Classics from Social Indicators Research* (pp. 477-536). Springer, Dordrecht.
- Veenhoven, R., & Dumludağ, D. (2015). İktisat ve mutluluk. *İktisat ve Toplum Dergisi*, 58(2), 46-51.
- Weber, M., Ruch, W., Littman-Ovadia, H., Lavy, S., & Gai, O. (2013). Relationships among higher-order strengths factors, subjective well-being, and general self-efficacy—The case of Israeli adolescents. *Personality and Individual Differences*, 55(3), 322-327.
- White, N. P. (2008). *A brief history of happiness*. John Wiley & Sons.

Yang, Y., & Cornelious, L. F. (2005). Preparing instructors for quality online instruction. *Online Journal of Distance Learning Administration*, 8(1), 1-16.

Yavuz, M. (2016). *Yeni Nesil Okul*. Eğitim Yayınevi.

Yukl, G. (2010). *Leadership in organizations (Seventh Edition)*. New Jersey: Pearson Education

Zyl, E. V. (2013). Self-leadership and happiness within the African working context. *Journal of Psychology*, 4(2), 59-66.